ISSN 1857-3282

Interviul de Joi » pag. 3
Diana Agachi: „Întrebarea *De ce?* este una dintre cele mai frumoase forme prin care copilul ne arată că descoperă lumea!”

Opiniui și reflecții » pag. 5
Am vrut să las ceva bun în urmă. Gânduri la 25 de ani de activitate la Colegiul Național de Coregrafie

Lecturi si autori » pag. 7
Apariții editoriale. Satul meu cel drag de lângă Prut…

Univers Pedagogic pro

42 (1019), 26 noiembrie 2026

Săptămânalul pedagogilor din toată țara!

Primul parc științifico-tehnologic dedicat agriculturii inteligente, lansat în Republica Moldova

Universitatea Tehnică a Moldovei a lansat primul parc științifico-tehnologic din Republica Moldova specializat în agricultura inteligentă și industria alimentară. Noua platformă, Agrotek Park, își propune să apropie cercetarea de mediul de afaceri și să transforme rezultatele științifice în soluții aplicabile pentru companiile din sectorul agroalimentar.

Una dintre primele componente ale proiectului este incubatorul de afaceri, care are deja 16 rezidenți activi în domenii precum agricultura inteligentă, FoodTech, ClimateTech, agrobotica și ingineria. Aceștia și-au prezentat proiectele inovatoare în cadrul evenimentului de lansare, unde cercetătorii și antreprenorii au discutat despre posibilitățile de valorificare comercială a rezultatelor cercetării și integrarea noilor tehnologii în economia reală.

Agrotek Park va conecta cercetătorii, Facultatea de Științe Agricole, Silvice și ale Mediului din cadrul UTM și întreprinderile din sectorul agroalimentar. În următorii ani, proiectul prevede dezvoltarea unor laboratoare, spații de demonstrare, programe pentru startup-uri și activități de cercetare aplicată în domenii precum agricultura de precizie și tehnologiile alimentare.

Potrivit estimărilor, parcul ar putea genera aproximativ 6.000 de locuri de muncă și atrage investiții de peste 100 de milioane de dolari SUA. Renovarea infrastructurii necesită investiții de circa 40-50 de milioane de euro, care vor fi realizate etapizat, în următorii 5-7 ani, din surse publice, fonduri europene și internaționale și investiții private. Proiectul urmărește, totodată, implicarea tinerilor în cercetare și inovare, oferindu-le oportunități de formare și afirmare profesională în țara noastră.

Zece școli vor trece printr-un amplu proces de modernizare energetică

Clădiri mai bine izolate, sisteme de încălzire modernizate și tehnologii de valorificare a energiei regenerabile. Acestea sunt câteva dintre schimbările prevăzute pentru zece instituții de învățământ din Republica Moldova, selectate pentru prima etapă a unui program național de reabilitare energetică, care va cuprinde în total 46 de școli.

Unitatea Consolidată pentru Implementarea și Monitorizarea Proiectelor în domeniul Energeticii (UCIPE) a lansat procedura de achiziție pentru proiectarea și executarea lucrărilor în primele zece instituții. Acestea sunt repartizate în două loturi și se află în Orhei, Briceni, Drochia, Dondușeni, Telenești, Criuleni, Abaclia, Răzeni și Taraclia.

Proiectele prevăd intervenții asupra anvelopei clădirilor, prin termoizolarea pereților, acoperișurilor și subsolurilor, precum și înlocuirea ferestrelor și ușilor. Vor fi modernizate instalațiile de încălzire și iluminat, iar unele instituții vor beneficia de panouri fotovoltaice, pompe de căldură, colectoare solare și sisteme de ventilare cu recuperare de căldură.

Inițiativa face parte din Proiectul „Tranziția Durabilă prin Eficiență Energetică în Moldova” (STEEM), finanțat de Banca Mondială și Fondul Fiduciar Multidonator „Moldova – Dezvoltare, Reziliență și Oportunități pentru Bunăstare”. Ofertele pentru executarea lucrărilor vor fi depuse până la 11 ianuarie 2027, ora 12:00.

Profesorii primesc un sprijin important la pregătirea tezelor! MEC pune la dispoziție 100 de itemi pentru fiecare disciplină și clasă

Mai puțină birocrație, mai mult timp pentru elevi! Începând cu sesiunea de iarnă a anului de studii 2026-2027, profesorii de liceu vor beneficia de modele de teze și baterii de itemi elaborate de Ministerul Educației și Cercetării (MEC), menite să simplifice procesul de evaluare și să reducă volumul de muncă administrativă.

O veste bună pentru cadrele didactice și elevii din clasele X-XII! Ministerul Educației și Cercetării vine în sprijinul profesorilor cu resurse educaționale care le vor permite să pregătească mai rapid tezele semestriale, fără a compromite calitatea evaluării.

Pentru fiecare disciplină și clasă au fost elaborate câte 100 de itemi, în conformitate cu curriculumul în vigoare. Bateriile includ exerciții și sarcini de diferite tipuri și grade de dificultate, menite să verifice atât cunoștințele elevilor, cât și capacitatea acestora de a le aplica în situații concrete.

Resursele au fost pregătite de grupuri de lucru formate din profesori cu experiență, desemnați de MEC. Important de menționat: utilizarea acestor materiale nu este obligatorie. Profesorii pot selecta, adapta și combina itemii în funcție de specificul disciplinei, profilul clasei și necesitățile elevilor. Autonomia profesională a cadrelor didactice este pe deplin păstrată.

O altă schimbare importantă vizează calendarul evaluărilor. Din anul de studii 2026-2027, tezele semestriale vor putea fi organizate pe parcursul ultimei luni a semestrului, în locul ultimelor două săptămâni, cum se întâmpla anterior.

Noua prevedere oferă școlilor mai multă flexibilitate la planificarea evaluărilor și contribuie la evitarea aglomerării tezelor într-un interval scurt. Astfel, elevii și profesorii vor beneficia de un program mai echilibrat, cu mai puțină presiune în perioada evaluărilor. ■

SUA au finanțat renovarea Liceului „Olimp” din Rezina

Statele Unite ale Americii au sprijinit financiar lucrările de eficientizare energetică și îmbunătățire a accesibilității la Liceul Teoretic „Olimp” din Rezina. Modernizarea a inclus renovarea fațadei clădirii, izolarea termică a acoperișului și amenajarea unei rampe de acces pentru persoanele cu mobilitate redusă.

Finalizarea Proiectului de renovare a fost marcată pe 17 noiembrie curent, în prezența Ambasadorului Extraordinar și Plenipotențiar al SUA în R. Moldova, Excelența Sa Joseph Mark Burkhalter. De asemenea, la evenimentul festiv au fost prezenți profesori, elevi, reprezentanți ai autorităților publice locale și ai comunității.

Este de menționat că în prezent edificiul beneficiază de o reducere substanțială a consumului de energie. Proiectul respectiv de eficientizare a fost finanțat prin Programul de Asistență Umanitară al Comandamentului European al Forțelor Armate ale Statelor Unite.

„Orășelul oportunităților” a adus 17 organizații în mijlocul studenților UPSC

„Peste 130 de studenți ai Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău au participat la târgul „Orășelul oportunităților”, unde au avut ocazia să descopere programe de voluntariat, proiecte educaționale, mobilități internaționale, stagii de practică și oferte de angajare. Evenimentul, desfășurat la 19 noiembrie curent, a reunit 17 organizații de tineret, instituții publice, ONG-uri și companii private.

Târgul a fost organizat de Senatul Studențesc al UPSC, în cadrul proiectului LEVEL UPSC 2.0, și a oferit tinerilor posibilitatea de a interacționa direct cu reprezentanții organizațiilor participante. Prin intermediul celor 17 standuri amenajate la Centrul Național de Inovații Digitale în Educație „Clasa Viitorului”, studenții au putut afla despre oportunitățile de implicare civică, dezvoltare personală și profesională, inclusiv despre programele de mobilitate Erasmus+.

Printre participanți s-au numărat următoarele structuri: Agenția Națională pentru Tineret, Institutul de Instruire în Dezvoltare „MilleniuM”, Amnesty International Moldova, Asociația Tinerilor Diplomați, Concordia „Proiecte Sociale”, Misiunea Socială „Diaconia”, Banca de Alimente, Orange Moldova, Grafit Holding și Rabota.md.

„Orășelul oportunităților” face parte dintr-o serie de 11 activități planificate în cadrul proiectului LEVEL UPSC 2.0, implementat de Senatul Studențesc, cu finanțarea Ministerului Educației și Cercetării și cofinanțarea din partea UPSC. Inițiativa urmărește diversificarea oportunităților de participare și implicare a studenților în viața comunității.

Formabilii Centrului Național de Educație Rutieră, familiarizați cu resursele digitale ale Bibliotecii Științifice UPSC

Angajați ai Sălii de Lectură a Biblioteci Științifice din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (BȘ UPSC), cu sediul la Centrul de Formare Continuă și Leadership (CFCL), au desfășurat, în data de 20 noiembrie a.c., în parteneriat cu Serviciul Informațional al Bibliotecii, sesiunea de instruire „Utilizarea Resurselor Digitale ale BȘ UPSC: Beneficii și Provocări”. Activitatea a fost destinată celor 20 de formabili ai Centrului Național de Educație Rutieră (CNER), examinatori pentru conducătorii de autovehicule, angajați ai Agenției Servicii Publice, care urmează programul de formare profesională continuă „Psihopedagogie”.

Sesiunea a avut drept obiectiv familiarizarea cu instrumentele digitale de informare și documentare, prin consolidarea competențelor necesare pentru identificarea, selectarea și valorificarea surselor științifice în procesul de formare profesională. În prima parte a instruirii, subsemnata Elizaveta Globa, bibliotecar principal, am prezentat rolul Bibliotecii Științifice Universitare în formarea și dezvoltarea culturii generale și profesionale a utilizatorilor. De asemenea, am subliniat importanța instituției pentru calitatea activității profesionale și perfecționarea continuă. După care am abordat beneficiile și provocările utilizării resurselor digitale. În acest context, am evidențiat posibilitățile de accesare directă a documentelor electronice, prin intermediul catalogului și al Repozitoriului Instituțional, precum și importanța utilizării etice a informației și respectării drepturilor de autor.

În continuare, subsemnata Ala Susarenco, șefa Serviciului Informațional al Bibliotecii Științifice Universitare, am prezentat principalele instrumente digitale de informare și documentare: Catalogul electronic LibUniv, platforma Primo și Repozitoriul Instituțional DIR-SPU. Totodată, am explicat utilitatea acestora pentru identificarea și accesarea informațiilor relevante, subliniind rolul resurselor digitale în susținerea procesului de învățare și dezvoltarea creativității utilizatorilor.

Formabilii au fost informați și despre contribuția Bibliotecii Științifice Universitare la asigurarea accesului la informații actuale și relevante, inclusiv prin intermediul resurselor educaționale deschise. De asemenea, au explorat funcționalitățile platformelor digitale și modalitățile de identificare și accesare a publicațiilor științifice necesare în procesul de formare profesională.

În cadrul Sesiunii de instruire, lucrători ai Sălii de lectură au organizat pentru participanți ***Expoziția de carte științifică*** „**Fereastră deschisă în contextul profesionalizării cadrelor din Educația Rutieră**”. Astfel, li s-a oferit acces la literatura de specialitate relevantă pentru pregătirea și dezvoltarea profesională. Expoziția a avut drept obiectiv promovarea valorilor științifice ale Centrului Național de Educație Rutieră și susținerea formării profesionale a specialiștilor din domeniu. În cadrul acesteia au fost expuse 23 de lucrări științifice din sferele educației rutiere, pedagogiei și psihologiei.

Elizaveta GLOBA,
bibliotecar principal, SL CFCL,
Ala SUSARENCO,
șefa serviciului informațional, BȘ UPSC

40 de milioane de dolari pentru modernizarea școlilor

Ministerul Educației și Cercetării (MEC) a prezentat, la 24 noiembrie a.c., propunerile privind utilizarea unei finanțări suplimentare de 40 de milioane de dolari SUA pentru proiectul „Îmbunătățirea Calității Educației” (EQIP). Banii ar urma să fie investiți în renovarea școlilor, digitalizarea instituțiilor de învățământ și dezvoltarea unor instrumente de sprijin pentru elevi și profesori. Potrivit planului prezentat în cadrul consultărilor cu reprezentanții comunității educaționale și ai instituțiilor partenere, 30 de milioane de dolari vor fi destinate renovării a nouă școli-model, alte 6 milioane extinderii programului „Acceleratorul digital” în 80 de școli, iar 4 milioane – îmbunătățirii procesului de predare și gestionării sistemului educațional. Printre inițiativele propuse se numără testarea unui instrument de planificare a lecțiilor cu ajutorul inteligenței artificiale, dezvoltarea unui tutore digital la matematică pentru elevii clasei a IV-a și crearea unui sistem de alertă timpurie pentru identificarea copiilor care au nevoie de sprijin suplimentar la învățare.

Secretarul de stat al MEC, Valentina Olaru, a subliniat că succesul investițiilor va fi evaluat în funcție de impactul acestora asupra condițiilor din școli, practicilor didactice și rezultatelor învățării. Proiectul EQIP este implementat în perioada 2023-2029. Până în prezent, 200 de școli și 200 de grădinițe au fost dotate cu mobilier, echipamente și materiale didactice, iar proiectul prevede și renovarea a 15 grupe de creșă din tot atâtea grădinițe.

Diana Agachi: „Întrebarea *De ce?* este una dintre cele mai frumoase forme prin care copilul ne arată că descoperă lumea!”

Cum transformi un simplu *De ce?* într-o lecție de viață, cum îi înveți pe cei mici să fie independenți într-o lume tot mai grăbită și cum reușești să le citești gândurile celor care abia învață să vorbească? Răspunsurile vin de la Diana Agachi, educatoarea din Bălți distinsă cu Premiul de gradul II la categoria „Educatorul anului”, în cadrul Concursului republican „Pedagogul Anului 2026”, organizat de Ministerul Educației și Cercetării. Cu 18 ani de experiență în satul de baștină Pelinia, Drochia, la Grădinița „Steluța”, și un nou capitol la Instituția de Educație Timpurie nr. 1 „Spiriduș” din mun. Bălți, dumneaei ne vorbește despre drumul spre performanță, despre emoțiile competiției și despre secretele unei copilării trăite cu sens.

– Ați urcat treptat pe podiumul acestui concurs: Locul II la nivel raional în 2019, mențiune în 2023, iar în 2026 ați ocupat Locul I în municipiul Bălți și Locul II – la nivel republican, obținând totodată și gradul didactic I. Ce v-a motivat să reveniți în competiție și ce a făcut diferența la ediția din acest an?

– Pentru mine, concursul „Pedagogul Anului” nu a fost niciodată doar o competiție, ci o adevărată călătorie de autocunoaștere, dezvoltare profesională și depășire a propriilor limite. Fiecare participare a însemnat o nouă provocare, o lecție învățată și un pas înainte, iar fiecare rezultat reprezintă etape ale unui drum construit cu multă muncă, perseverență, pasiune și credință în profesia aleasă. Am revenit în competiție pentru că am simțit că mai am ceva de demonstrat, în primul rând mie însămi. Nu am privit niciodată participările anterioare ca pe niște eșecuri sau rezultate insuficiente, ci ca pe niște experiențe care m-au format și m-au motivat să devin mai bună. A contat maturitatea profesională, autenticitatea și curajul de a-mi prezenta propria viziune asupra educației. Nu am încercat să demonstrez că sunt un pedagog perfect, ci că sunt un pedagog care evoluează. Am adus în concurs experiența celor 18 ani de activitate, dragostea pentru copii, creativitatea și convingerea că educația de calitate începe cu sufletul și devotamentul celui care o oferă. Obținerea gradului didactic I, de asemenea, a fost o confirmare importantă a parcursului meu profesional, o recunoaștere a muncii și a dorinței permanente de perfecționare.

– Care a fost cea mai mare provocare din cadrul probelor republicane?

– Să gestionez cu profesionalism și echilibru două experiențe didactice

importante, desfășurate în aceeași zi: realizarea activității integrate cu copiii și susținerea unui masterclass în fața cadrelor didactice. A fost o adevărată probă de măiestrie pedagogică, deoarece cele două momente au presupus abordări diferite, dar la fel de multă responsabilitate, creativitate și implicare. În activitatea cu copiii, provocarea a fost să creez un mediu educațional stimulativ, să le captez interesul, să le valorific spontaneitatea și să-i implic activ în experiențe de învățare prin joc și descoperire. În cadrul masterclassului, provocarea a constat în a transpune experiența practică în repere metodologice relevante, în a demonstra eficiența strategiilor didactice utilizate și în a inspira colegii prin exemple concrete din activitatea mea. A fost o zi în care am simțit că experiența acumulată de-a lungul anilor s-a transformat în valoare atât pentru copii, cât și pentru colegii de breaslă.

– După 18 ani dedicați copiilor de la grădinița „Steluța” din satul de baștină, în 2025 ați făcut pasul către IET nr. 1 „Spiriduș” din Bălți. Cum a fost această schimbare de mediu, de la o comunitate rurală la una urbană, și cum v-au primit copiii, părinții și noii colegi?

– A reprezentat un moment important în parcursul meu profesional și personal. Pelinia a rămas și va rămâne locul în care am crescut profesional, unde am învățat să iubesc și mai mult această profesie și unde am avut bucuria de a

contribui la primii pași în educație ai multor generații de copii. Sosirea în orașul Bălți a însemnat un nou început, o provocare, dar și o oportunitate de dezvoltare. Mediul urban are propriile particularități, ritmuri și diversități, însă am descoperit că, indiferent dacă un copil crește într-o comunitate rurală sau urbană, nevoile sale fundamentale rămân aceleași: iubire, siguranță, acceptare, încurajare și libertatea de a descoperi lumea. Am fost primită cu deschidere și căldură de noii colegi, iar acest lucru mi-a oferit încrederea necesară pentru a mă integra și a-mi valorifica experiența. Copiii m-au cucerit prin sinceritatea și curiozitatea lor, iar părinții mi-au oferit treptat încrederea lor, un aspect esențial în construirea parteneriatului familie-grădiniță. Cred că un educator adevărat nu aparține doar unei instituții, ci tuturor copiilor ale căror suflete reușește să le atingă. Am plecat din Pelinia cu un bagaj bogat de experiențe și am venit la Bălți cu aceeași dorință: să ofer copiilor o copilărie frumoasă, să construiesc relații bazate pe încredere și să las în urma mea amintiri care să lumineze.

– Există diferențe între nevoile emoționale sau felul de a fi al copiilor de la sat față de cei de la oraș, sau copilăria are exact aceleași provocări pretutindeni?

– Fiecare copil are nevoie să fie iubit, ascultat, înțeles, acceptat și valorizat. Experiența m-a învățat că nu trebuie să comparăm copiii, ci să le descoperim particularitățile și să construim demersul educațional pornind de la nevoile fiecăruia. Educatorul are responsabilitatea de a crea un mediu incluziv, în care fiecare să se simtă important, respectat și încurajat să evolueze în propriul ritm.

Iar scopul educatorului este să devină, treptat, mai puțin necesar copilului, mă refer la faptul că rolul nostru nu este să facem totul în locul lui, ci să-l însoțim cu răbdare în descoperirea propriilor posibilități. În activitatea mea, aplic acest principiu prin pași mici, adaptați vârstei și ritmului individual de dezvoltare. Îi încurajez pe copii să mănânce singuri, să încerce să se îmbrace și să se dezbrace, să-și aleagă jucăriile, să participe la ordonarea mate-

rialelor și să ia mici decizii. Chiar dacă uneori acțiunile lor durează mai mult, chiar dacă nu reușesc din prima sau rezultatul nu este perfect, le ofer timp, încurajare și posibilitatea de a încerca din nou. În ceea ce privește părinții hiperprotectori, consider că este important să nu-i judecăm, ci să-i înțelegem. De cele mai multe ori, în spatele supraprotecției se află iubirea, grija și teama de a nu-și vedea copilul confruntându-se cu dificultăți. De aceea, încerc să construiesc un parteneriat bazat pe încredere și comunicare, explicându-le că autonomia nu înseamnă lipsă de grijă sau de afecțiune, ci o formă profundă de iubire și respect față de copil. Le ofer părinților exemple concrete din activitatea zilnică, le vorbesc despre importanța răbdării și îi încurajez să ofere copiilor ocazii de a face singuri lucruri potrivite vârstei lor. Le transmit că este firesc să intervină atunci când copilul are nevoie de ajutor, dar la fel de important este să știe când să facă un pas înapoi și să-i ofere posibilitatea de a reuși prin propriile eforturi.

– Vorbiți despre importanța de a le lăsa copiilor libertatea să întrebe *De ce?* de o sută de ori pe zi. Cum le mențineți vie curiozitatea și dorința de a experimenta, în fața ecranelor și a tehnologiei?

– Eu cred că întrebarea *De ce?* este una dintre cele mai frumoase forme prin care copilul ne arată că descoperă lumea. În spatele fiecărei întrebări se află o curiozitate, o dorință de a înțelege și o minte care caută răspunsuri. Nu consider întrebările repetate o provocare pentru educator, ci o invitație de a explora lumea împreună cu cei mici. Pentru a menține vie curiozitatea copiilor, încerc să transform activitățile zilnice în adevărate experiențe de descoperire. Nu mă grăbesc întotdeauna să ofer răspunsul, ci îi provoc să observe, să atingă, să compare, să experimenteze și să tragă propriile concluzii. Folosesc jocul, povestirea, conversația, materialele din natură, experimentele simple, jocurile senzoriale și situațiile concrete de învățare.

În ceea ce privește tehnologia și ecranele, consider că acestea fac parte din realitatea contemporană, însă nu trebuie să înlocuiască experiențele directe, jocul liber, comunicarea și relaționarea umană. Nu sunt împotriva tehnologiei, dar cred în utilizarea ei echilibrată, conștientă și adaptată vârstei, fără a-i permite să fure copilului bucuria descoperirii prin experiență directă.

– V-ați început formarea la Colegiul Pedagogic „Mihai Eminescu” din Soroca, apoi ați continuat studiile la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, inclusiv cu un masterat în Management educațional. Ce v-a determinat acum mai bine de două decenii să alegeți această cale?

– Am ales profesia de educator din dragoste pentru copii și din dorința de a avea o contribuție frumoasă la începutul drumului lor în viață. Încă de la început, m-a fascinat universul copilăriei – sinceritatea, curiozitatea și bucuria cu care cei mici descoperă fiecare lucru nou. Am simțit că îmi doresc o profesie în care să pot dărui, să pot inspira și, în același timp, să cresc alături de cei pe care îi educ. Pentru mine, a fi educator înseamnă mult mai mult decât a desfășura activități didactice, înseamnă să fii un sprijin emoțional, un model de comportament, un partener de descoperire și un om care știe să vadă potențialul fiecărui copil.

(Continuare în pag.4)

„Autori și file de literatură română” în viziunea lui Valerian Ciobanu

Valerian Ciobanu s-a născut la 2 februarie 1958 în s. Cobâlea, Șoldănești. Este publicist și scriitor, fiind din anul 1996 membru al Uniunii Jurnaliștilor din R. Moldova. Debutează cu *Popas în Valea Adâncă*, reportaje literare și *Potop din senin*, proză scurtă (2005). După care urmează: *Cobâlea: izvoare de lumină* (2007), *Satul Petreni* (file de istorie, în colaborare cu Ion Buga și Vasile Cazacu) (2009), *Nume și lume* (2008) ș.a. În anul 2018 a publicat la București romanul *Rezervația morții*. În 2023 publică la Toronto, Canada, romanul *Iubind-o pe Amara*. În 2026 vede lumina zilei romanul *Ai ratat ocazia, boiere Catargiu*. Autorul are peste 20 de cărți publicate.

Proaspăta carte semnată de Valerian Ciobanu este *Autori și file de literatură română din Republica Moldova*. Aceasta este cu adevărat o provocare la lectură și la o discuție sinceră despre procesul literar de la noi, fapt ce s-a și întâmplat recent la Biblioteca „Transilvania” din Chișinău, când cartea a fost prezentată în fața cititorilor de aici. Acum, să ne referim mai întâi la autografele ce mi le-a oferit pe parcursul anilor și apoi vom vorbi despre noua lui carte. Țin să specific din capul locului că un autograf este o carte de vizită a unui scriitor. Deoarece pe lângă semnătura olografică originală poți sesiza stilul, caracterul și atitudinea lui despre cel căruia este acordat autograful. De exemplu, pe Valerian Ciobanu-Vieru (după cum și-a semnat primul volum de format mic, așa-zis de buzunar) l-am cunoscut de la debutul lui literar *Popas în Valea Adâncă*, o carte de reportaje, pe pagina întâi a căreia mi-a scris următorul autograf călduros și colegial: „Vizirului A. de la Valerian Ciobanu-Vieru... cu dragoste pentru tot ce Dumnezeu te ajută să faci! Un popas mic pentru o faptă mare a D-tale, scump coleg de breaslă, cu urări de bine. 19.04.05, și semnătura”.

Ca peste doi ani să urmeze un alt autograf pe *Lutul iubirii*, la fel de sincer și cordial: „Trandafirul meu pentru grădina D-tale, stimate A.V.. 05. 04.07”. A mai fost un autograf pe

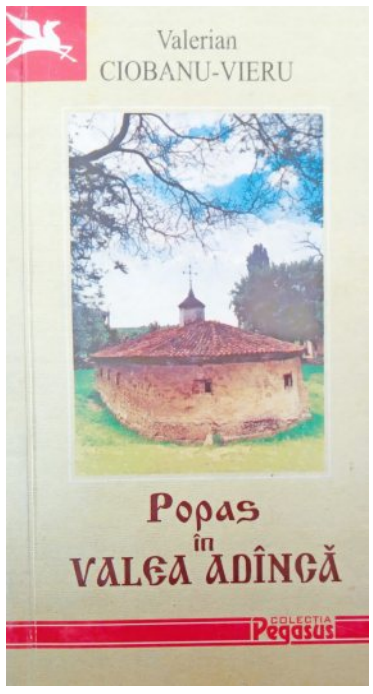

volumul *AVE numele tău*: „ Andrei și băiatul Adrian, fraze de condei, cu drag Valerian Ciobanu. 9.07.2011”. Voi face trimitere și la un autograf acordat Bibliotecii „Transilvania”: „Acest volumaș cu... *Nume și lume* este pentru Biblioteca de la Ciocana „Transilvania”, deasupra căreia la început ca un albatros aripile-mi desfăceam pregătindu-mă pentru un drum lung peste păduri și ape... Pentru moment fac un mic „popas” cu aceste nume dragi mie, dar și ție, cititorule! 15.09.2009”. Probabil, aici Valerian Ciobanu a făcut aluzie la Transilvania ca regiune a României pe care dorește s-o viziteze sau o vizitase deja.

Revenim la autografele acordate mie și constat că într-o bună zi și într-un an anume a „trăsnit” ca din senin și niște *Fulgere în tunel*, cu un autograf original scris cu roșu pe prima pagină: „Pentru A.V. Cu admirație pentru tot ce Bunul Dumnezeu vă ajută să realizați. Cu drag, colegul de breaslă Valerian Ciobanu la ai tăi 55 de ani. 17 octombrie 2012”. Ca să descopăr zilele acestea că pe ultima pagină a acestei cărți, ceea ce mai puțin se obișnuiește, să mai existe un așa zis- autograf-invitație: „Andrei! Vă invit la lansarea acestui roman la Biblioteca Publică „Onisifor Ghibu” pe 19 oct. 2012, ora 15”. Iar anul acesta (2026) m-am ales cu un autograf pe *Ai ratat ocazia, boiere Catargiu*: „Pentru colegul Andrei care sper să ajungă un Rege Nuc sau cel puțin Om, fiindcă autorul Valerian să nu moară de râs, lecturând acest volum! 29.09.26”. Un pic ambiguu acest autograf, dar care parțial are o cheie de descifrare pentru cei ce vor lectura acest roman, deoarece recenzentul ei afirmă „Nuc, bătrânul înțelept, păstrător al memoriei colective, leagă trecutul de prezent”. Sunt flatat de o astfel de comparație și de calificarea de Om cu majusculă, numai că n-am înțeles de ce ar trebui ca „autorul Valerian să nu moară de râs”. Sau a fost o aluzie la opinia mea cu unele observații critice din cadrul prezentării cărții la care mă voi referi în rândurile de mai jos.

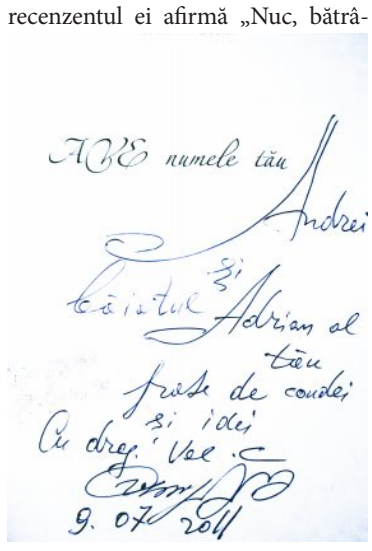

După cum ziceam, lucrarea *Autori și file de literatură română din Republica Moldova* (Volumul I) de Valerian Ciobanu a fost prezentată recent la Biblioteca „Transilvania”, moderator fiind subsemnatul. După cum citim din introducere, „Volumul de față prezintă o încercare de a reda situația în literatură la începutul sec. XXI”. Și din start aflăm că „Nu este o istorie pură a literaturii, ci mai degrabă o proiecție realistă cu autori, cărți și unele evenimente”. Autorul și-a propus să elucideze situația procesului literar la etapa actuală, „perioada Google”, adică a internetului și rețelelor sociale. Tot de la autor aflăm că în volum sunt incluși „scriitori, poeți, critici literari care au trăit măcar zece ani după anul 2000 și care sunt vii și creează până în zilele noastre”. Au fost incluși și autori plecați la ceruri, cum ar fi Nicolae Dabija, Nicolae Esinencu, Alexandru Bantoș, Steliana Grama ș.a.

E salutar că Valerian Ciobanu vine cu un alt punct de vedre asupra procesului literar de la noi, de la început de nou veac și mileniu. În volum sunt incluse și unele fotografii cu scriitorii vizați, ceea ce-i dă cărții un câștig comparativ cu alte lucrări de acest gen. Autorii luați în vizorul lui Valerian Ciobanu sunt abordați în mod diferit. Unii generos, cum ar fi Ionel Capița, Doina și Nicolae Dabija, fiica și tatăl, Vasile Bumacov, Ion Cuzuioc. Alții mai zgârcit, succint, chiar telegrafic și lapidar, cum ar fi folcloristul Nicolae Băeșu, scriitorii Anatol Caraman, Tatiana Dabija, Gheorghe Baciu, Vasile Căpățână, Steliana Grama. Sper ca după aceste mici observații să nu viu taxat în volumul următor și să nu „ratez și eu ocazia” ca „boierul Catargiu”.

În cele ce urmează venim și cu o opinie pozitivă a Dianei Ețco, doctor în istorie, expusă la prezentarea cărții care a avut loc la Biblioteca „Transilvania”: „E o istorie asemeni unei constelații, a descântat cu meticulozitate fiecare biografie a autorilor incluși, pe care a sintetizat-o și ulterior ne propune o analiză literară... prin propria lui viziune. După care în *Autori și file de literatură română din Republica Moldova* ne-o prezintă într-o formă condensată și explicită. Fiecare dintre voi care va citi lucrarea respectivă va memoriza multe lucruri interesante despre fiecare autor... Dincolo de figurile proeminente, autorul a avut curajul pentru prima dată să trateze istoria unor scriitori autentici, dar care sunt mai puțini cunoscuți publicului larg. Îi reușește să transforme această cercetare într-o adevărată catedră

de educație literară. Ne furnizează un volum imens de cunoștințe, care ne demonstrează irevocabil că literatura română din Basarabia are tradiție literară. A făcut o pasiune pentru cercetarea documentară de a aduna destine, de a șterge praful de pe niște manuscrise uitate și cel mai important este că reușește a reașeza o pleiadă întreagă de scriitori în panteonul culturii naționale. Această lucrare este una de suflet, care a fost scrisă cu dragoste de neam, care prețuiește adevărul istoric”.

Autori și file de literatură română din Republica Moldova (Volumul I) de Valerian Ciobanu este o carte care se dorește a umplea un spațiu alb cu referință la procesul literar începând cu anul 2000. Vorba e că *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia* editat de Uniunea Scriitorilor din Moldova cuprinde anii 1812-2018. Iar academicianul Mihai Cimpoi în *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia* se referă în special le evenimente de până la secolul XXI. În 2019 la Chișinău apare *Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni* (în propria lor viziune), alcătuitori Mihai Cimpoi și Traian Vasilcău. Și din câte cunosc, e în lucru o nouă ediție a *Dicționarului scriitorilor români din Basarabia*, la care lucrează Muzeul Literaturii Române din R. Moldova.

Cartea în cauză ar fi utilă și pentru elevii claselor superioare din licee și gimnazii, la disciplina Limba și literatura română, și ar fi bine să aflăm și opiniile profesorilor. De asemenea, sper să trezească interesul specialiștilor din domeniu, criticilor și tuturor celor interesați de procesul literar de la noi din republică.

Andrei VIZIRU

INTERVIUL DE JOI

Diana Agachi: „Întrebarea *De ce?* este una dintre cele mai frumoase forme prin care copilul ne arată că descoperă lumea!”

(Continuare din pag. 3)

– În CV-ul dumneavoastră apar teatrul, lectura și muzica. Cât de mult folosiți jocul de rol la grupă pentru a-i ajuta pe cei mici să-și înțeleagă emoțiile și să nu se teamă de greșeli?

– Teatrul, lectura și muzica nu sunt doar pasiuni personale, ci și

resurse pe care le valorific cu mult drag în activitatea pedagogică. Consider că jocul de rol este una dintre cele mai frumoase și eficiente modalități prin care copiii mici învață să se cunoască pe sine, să-și recunoască emoțiile

și să înțeleagă lumea celor din jur. Folosesc jocul de rol foarte frecvent în activitatea de la grupă, deoarece îl consider o strategie didactică esențială în educația timpurie. Mai ales la vârsta de 1,5-3 ani, jocul este limbajul prin care copilul imită, învață, comunică, explorează și își exprimă trăirile.

– Spuneați că educația le oferă copiilor „aripi”. Cine sau ce v-a dat dumneavoastră aripi la început de drum și v-a convins să alegeți această profesie?

– Cred că primul meu model în alegerea acestei profesii a fost chiar prima mea educatoare de la grădiniță. Dragostea și admirația pe care i le purtam au avut un rol deosebit în conturarea visului meu profesional. Pentru mine, ea nu era doar persoana care ne învăța lucruri noi, ci un om cald, blând și apropiat, care știa să transforme fiecare zi într-o bucurie.

– Ca mamă a doi copii și cu o vastă experiență în spate, ce sfat le-ați oferi tinerilor absolvenți care se tem să intre în sistemul de educație timpurie sau sunt la început de drum?

– Experiența de mamă m-a ajutat să înțeleg și mai profund cât de importantă este încrederea pe care părinții o oferă educatorului atunci când îi încredințează ceea ce au mai scump. Le-aș recomanda tinerilor să intre în această profesie cu inima deschisă, cu răbdare și cu dorința permanentă de a învăța. Să nu le fie teamă că nu știu totul de la început. Nimeni nu devine un educator desăvârșit peste noapte. Experiența se construiește în fiecare zi, prin încercări, reușite, greșeli, reflecție și multă muncă.

A intervievat
Silvia ȚURCAN

Am vrut să las ceva bun în urmă

Gânduri la 25 de ani de activitate la Colegiul Național de Coregrafie

(Continuare din nr. 40/1017)

Capitolul VI. Să învețe din cărți, dar și din lumea pe care o văd

Am crezut întotdeauna că un copil învață nu numai din manuale, ci și din ceea ce vede, aude, simte și trăiește. De aceea, am încercat să scot lecția din sala de clasă și să le ofer elevilor ocazia de a cunoaște locuri, oameni și valori prin experiență directă.

Am organizat excursii prin Republica Moldova, la Țipova, Saharna, Orheiul Vechi, Căpriana, Hâncu, Dolna și în alte locuri cu însemnătate istorică și culturală. Pentru mulți copii, asemenea excursii erau o șansă rară. Nu toți puteau merge în astfel de locuri cu părinții. Multe mame erau plecate peste hotare, iar uneori ambii părinți se aflau departe de casă. Îmi doream ca elevii să nu fie lipsiți de bucuria descoperirii și de posibilitatea de a cunoaște patrimoniul țării lor.

Am mers cu ei la Biblioteca Națională, la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, la „Onisifor Ghibu”, la Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu”, la bibliotecile „Tudor Arghezi”, „Ion Creangă”, „Ovidius”, „Transilvania” și în alte instituții de cultură. Îi încurajam să observe, să pună întrebări și să formuleze propriile impresii. Mă bucuram când își aminteau locurile vizitate și puteau spune ce au văzut, ce au auzit, ce i-a impresionat și ce mesaj au desprins din acea experiență. Cred că practica, întâlnirea directă cu oamenii și cu valorile culturale, îmbinate cu lectura, contribuie la dezvoltarea unui tânăr și îl ajută să-și formeze propria viziune asupra lumii.

După unele activități, elevii au început să scrie. Am încercat să-i încurajez și să le răspândesc creațiile, inclusiv prin publicarea în revista „Florile Dalbe”. Printre elevii ale căror lucrări au fost publicate se numără Zinaida Dumbravă, surorile gemene Alina-Maria și Ana-Cătălina Burciu, Denis Barcari, Adriana Străinu și mulți alții, asta continui să fac și în prezent. Astăzi, unii dintre acești copii de odinioară sunt părinți și profesori. Când mă gândesc la ei, mă bucur că au avut ocazia să-și descopere talentul și să facă primii pași spre exprimarea propriilor gânduri. Poate că nu toți au continuat să scrie, dar experiența de a-și vedea cuvintele publicate le-a arătat că ideile lor merită ascultate. Am încercat să le ofer elevilor nu numai cunoștințe, ci și încrederea că pot să creeze, să se exprime, să-și descopere aptitudinile și să-și găsească propriul drum.

Capitolul VII. Copiii, cultura și podurile dintre oameni

De-a lungul anilor, am colaborat cu instituții din România și am

încercat să atrag mai multe școli în proiectul transfrontalier „Salonul Literar Artistic – Artă prin Educație”. În cadrul acestor activități, copiii recitau, cântau, interpretau la instrumente și își prezentau talentele. Primeau diplome, dar, dincolo de acestea, aveau ocazia să se cunoască, să se asculte unii pe alții și să descopere cât de mult îi poate apropia cultura. Activitățile desfășurate de-a lungul anilor au fost adunate și în volumul „Lumini de curcubeu în pandemie”, editat la București. Cartea este o mărturie a unei colaborări în care copiii, arta și educația au rămas în centrul atenției.

Am continuat colaborarea cu instituții din Republica Moldova și din România, inclusiv cu Liceul Tehnologic „Constantin Brâncuși” din București, condus de doamna director Gabriela Alef Machidon Anul acesta a fost editat volumul „Constantin Brâncuși, poetul glasului lemnului etern”, antologie realizată de Gabriela Machidon. În ambele ediții au fost publicate creații ale unor elevi ai Colegiului Național de Coregrafie. Am considerat mereu că asemenea legături sunt importante. Copiii trebuie să aibă ocazia să se întâlnească, să învețe unii de la alții, să-și cunoască valorile și să descopere că, dincolo de granițe, există aceleași aspirații spre frumos, cunoaștere și demnitate. Am încercat să mă implic în aceste proiecte cu sufletul, fiindcă viitorul are nevoie de generații care să pășească prin viață cu fruntea sus, cu mintea luminată de cunoaștere și cu respect pentru cei din jur. În toți acești ani, am înțeles că educația nu înseamnă numai să transmiți informații. Înseamnă să creezi punți între oameni, să le oferi copiilor experiențe care să-i formeze și să-i ajuți să descopere că pot contribui și ei la binele comun.

Capitolul VIII. Despre personalități, recunoștință și cuvinte venite din inimă

Când am venit la Colegiu, am inițiat un proiect prin care elevii urmau să scrie despre o personalitate din domeniul coregrafic. Am început să scriu și eu, să adun informații și să public materiale despre oameni care au contribuit la dezvoltarea artei coregrafice. Zilnic biblioteca avea

vizitatori. Bibliotecara Nina Palaș, o veterană înflăcărată a profesiei sale, radia de bucurie, împreună organizam lecții în sala de lectură. Însă au existat și voci care m-au descurajat. Mi se spunea: „Nu fă asta, la ce îți trebuie? Nu-ți face dușmani”.

Astăzi regret că nu am scris mai mult despre unii dintre oamenii care au plecat dintre noi: Vitalie Poclitaru, Mircea Mardari, Boris Grigoruță, Olga Ionel, Oleg Iacovițchii și alții. Fiecare dintre ei a avut un loc în lumea coregrafiei și merita să rămână în memoria celor care vin după noi. Timpul trece, oamenii se duc, iar ceea ce nu este consemnat riscă să se piardă. De aceea, cred că este important să scriem despre cei care au construit, au creat și au lăsat urme în domeniul lor. Am avut parte și de momente în care am exprimat ceea ce simțeam cu sinceritate, fără să mă gândesc la consecințe.

La un jubileu dedicat regretatului director Iurii Gorșcov, i-am dedicat o poezie, publicată ulterior în cartea mea de autor, „Și-a venit ploaia...”. Am recitat-o în cadrul evenimentului de la Teatrul Național de Operă și Balet. După ce am cobo-

rât de pe scenă, două colege mi-au spus în șoaptă: „Te bagi unde nu-ți fierbe oala, ai supărat rău pe cineva și, sincer, prin asta ți-ai făcut mare rău”. Nu mă gândisem că niște cuvinte sincere, venite din inimă, ar putea fi privite astfel. Pentru mine, poezia fusese un gest de omagiu, nu o încercare de a obține ceva. Nu am urmărit funcții, onoruri sau avantaje. Am încercat să spun ceea ce simțeam și să fac ceea ce consideram că este potrivit.

Au existat și momente care m-au întristat. La un moment dat, mi-a fost furat carnetul de muncă din biroul personalului. Întâmplarea m-a afectat, dar nu m-a făcut să renunț la activitatea mea. Am continuat să muncesc, să organizez, să scriu și să mă implic, chiar dacă nu întotdeauna am înțeles ce gândeau cei din jur despre munca mea.

Capitolul IX. Un credo pentru viață: binele trebuie să se înmulțească

Dacă ar fi să spun ce m-a călăuzit în toate aceste activități, aș zice că am încercat să trăiesc după un principiu simplu: să nu rămân nepăsătoare atunci când pot face ceva bun. Nu am așteptat răsplată pentru că am ajutat un copil bolnav, pentru că am organizat o sărbătoare, pentru că am încurajat un elev să scrie sau pentru că am căutat să aduc la Colegiu oameni care aveau ceva valoros de împărtășit. Am făcut aceste lucruri fiindcă așa am simțit și fiindcă am crezut că educația trebuie să formeze nu doar minți, ci și caractere. Mi-am dorit să-i învăț pe copii să fie recunoscători, să știe să spună „mulțumesc”, să prețuiască ajutorul primit și să nu treacă nepăsători pe lângă binele făcut de altcineva.

Pentru mine, un „mulțumesc” spus din inimă nu este un simplu cuvânt. Este o dovadă de respect, de bună-creștere și de înțelegere a faptului că nimeni nu trăiește cu adevărat singur. Eu cred că numai așa poate fi bine pe pământ. Ura, invidia, neglijența, fudulia și înjosirea nu aduc nimic bun omenirii. Ele rănesc, despart și distrug încrederea dintre oameni. În schimb, bunătatea, respectul, grija și recunoștința pot apropia suflete și pot schimba felul în care privim lumea. Binele nu se oprește la omul care l-a primit. Dacă acel om învață să-l dăruiască mai departe, binele se înmulțește. Un gest de ajutor poate trezi recunoștință, recunoștința poate naște dorința de a ajuta pe altcineva, iar astfel se formează un lanț al bunătății. Poate că nu vom putea schimba lumea dintr-odată. Dar putem schimba ceva în jurul nostru. Putem fi mai atenți, mai răbdători, mai înțelegători. Putem să nu umilim, să nu judecăm în grabă, să nu ne bucurăm de necazul altuia. Putem să întindem o mână atunci când cineva are nevoie de ea. Acesta este al meu credo. Nu o idee frumoasă spusă doar în cuvinte, ci un fel de a privi viața și de a încerca să mă port cu oamenii. Aș vrea ca elevii mei să păstreze măcar o parte din această învățătură. Poate că nu își vor aminti toate lecțiile, toate activitățile sau toate drumurile pe care le-am făcut împreună. Dar mi-aș dori să nu uite că binele primit trebuie prețuit și dus mai departe.

Capitolul X. După 25 de ani, ce rămâne?

În acești 25 de ani am lucrat cu doi directori și doi directori interimari. Nu am înțeles întotdeauna dacă munca mea a fost apreciată sau dacă am reușit să răspund așteptărilor celor care conduceau instituția. Chiar și atunci când elevii mei obțineau rezultate bune la olimpiade sau la examene, participau la conferințe ori la mese rotunde, nu îmi amintesc să fi auzit aceste lucruri menționate la consiliile pedagogice. În această instituție am împlinit 35, 40, 45, 50 și 55 de ani. Acum am ajuns la 58 de ani și la un sfert de veac de activitate în același loc. Nu am primit distincții, ajutor material sau alte forme de sprijin care să-mi arate că munca mea a fost observată. Nu scriu aceste lucruri pentru a cere ceva și nici pentru a judeca pe cineva. Le spun pentru că fac parte din adevărul meu și din întrebările pe care mi le pun astăzi.

Uneori mă întreb dacă am știut să mă adaptez sistemului, dacă am făcut suficient sau dacă a venit timpul să las locul altcuiva. Mă gândesc și la pensionare, la anii care au trecut și la ceea ce mai pot face. Poate că fiecare om ajunge, la un moment dat, să-și privească drumul și să se întrebe ce a lăsat în urma sa. Cei care se întrebau cândva al cui om sunt pot fi acum liniștiți: nu am fost omul nimănui. Am fost singură cu mine însămi, cu conștiința mea, cu munca mea și cu felul meu de a înțelege rostul profesiei.

Nu pretind că am făcut totul bine. Nici că am fost un profesor fără greșeală. Am avut, ca fiecare om, limitele și neputințele mele. Dar știu că am încercat să muncesc, să organizez, să încurajez, să ajut și să le ofer copiilor posibilități de a cunoaște lumea dincolo de manuale. Am încercat să le arăt că istoria nu este doar o înșiruire de date, că educația pentru societate nu se oprește la definiții și că respectul, recunoștința și grija față de celălalt se învață mai ales prin ceea ce facem. Am încercat să fac din locul în care munceam o a doua casă, în care să existe nu numai lecții, ci și întâlniri, sărbători, descoperiri, amintiri și gesturi de omenie.

Dacă toate acestea au ajuns la unii dintre elevii mei, dacă un copil și-a descoperit talentul, dacă un tânăr a înțeles mai bine istoria, dacă cineva a prins curaj să scrie, dacă un elev aflat în suferință a simțit că nu este singur, atunci cred că o parte din munca mea și-a împlinit rostul.

Nu știu ce va rămâne peste ani din toate activitățile organizate. Unele fotografii se vor pierde, unele nume vor fi uitate, iar multe întâmplări vor rămâne doar în amintirea celor care au fost acolo. De aceea am simțit nevoia să scriu. Nu ca să-mi număr meritele, ci ca să nu se piardă cu totul ceea ce am încercat să fac. Și pentru că, atunci când privesc în urmă, înțeleg că munca unui profesor nu se măsoară numai în ore predate, documente completate sau rezultate trecute în rapoarte.

Uneori, ea se măsoară în lucruri pe care nu le vede nimeni: în drumul făcut cu un copil la spital, în costumul de Moș Crăciun închiriat din banii proprii, într-o povață oferită unui elev, într-o excursie care i-a deschis un orizont, într-un om adus în fața copiilor pentru a le împărtăși experiența sa, într-un cuvânt de încurajare spus la momentul potrivit.

La 25 de ani de activitate la Colegiul Național de Coregrafie, nu vreau să fac un bilanț al meritelor mele. Vreau doar să-mi privesc drumul cu sinceritate și să recunosc că, dincolo de toate neajunsurile și dezamăgirile, am avut un motiv să continui: copiii și credința că prin educație putem face lumea mai bună. Am vrut să las ceva bun în urmă. Iar dacă binele pe care am încercat să-l dăruiesc va fi dus mai departe de măcar câțiva dintre cei pe care i-am întâlnit, atunci el nu s-a pierdut. Pentru că eu cred, din tot sufletul, că numai prin bunătate, respect și recunoștință se poate trăi frumos pe acest pământ. **Binele nu se termină la omul care l-a primit. Binele se înmulțește atunci când este dăruit mai departe.**

Veronica PÂRLEA-CONOVALI,
scriitoare, istoric,
membru al Uniunii
Ziariștilor Profesioniști
din România,
filiala Chișinău

Familiarizarea preșcolarilor cu natura nevie prin aplicarea activităților experiențiale

Familiarizarea preșcolarilor cu natura nevie reprezintă o componentă importantă a educației timpurii, contribuind la dezvoltarea cognitivă și formarea primelor reprezentări despre mediul înconjurător. Prin activități experiențiale, copiii au posibilitatea să exploreze, să observe și să experimenteze direct proprietățile elementelor naturii nevii, precum apa, aerul, solul, nisipul și diferite fenomene naturale. Aceste activități stimulează curiozitatea, gândirea investigativă și interesul pentru cunoaștere.

Alexandra LUPAȘCO,
educatoare, grad didactic II,
Creșa-Grădinița „Poienița”,
s. Malcoci, Ialoveni

Cunoașterea mediului înconjurător constituie o componentă esențială a dezvoltării copilului preșcolar. Contactul direct cu natura îi oferă acestuia posibilitatea de a descoperi lumea prin intermediul simțurilor, de a observa diferite fenomene și de a înțelege treptat relațiile dintre obiectele și procesele din mediul înconjurător. Natura nevie, reprezentată prin pietre, lumină, căldură, fenomene meteorologice constituie un domeniu accesibil și atractiv pentru explorarea realizată de copii. Familiarizarea cu asemenea elemente contribuie la îmbogățirea experienței cognitive, formând o atitudine pozitivă și responsabilă față de mediul natural.

Importanța familiarizării preșcolarilor cu natura nevie

Familiarizarea copiilor cu natura presupune un proces educațional prin care aceștia dobândesc cunoștințe, deprinderi și atitudini față de elementele mediului înconjurător. În acest proces, natura nevie ocupă un loc important, deoarece elementele sale pot fi observate, manipulate, comparate și investigate în contexte accesibile vârstei preșcolare. Prin explorarea apei, a nisipului, a solului și a diferitelor materiale naturale, copiii descoperă proprietăți precum forma, textura, greutatea și starea acestora. Totodată, ei pot observa transformări simple ale materiei, precum topirea gheții, evaporarea apei sau amestecul unor substanțe.

Potrivit lui J. Piaget, cunoașterea copilului se dezvoltă prin interacțiunea cu realitatea înconjurătoare, iar experiențele concrete contribuie la formarea unor reprezentări despre lumea în care trăiește. În același timp, J. Dewey evidențiază importanța implicării active a copilului în procesul de învățare, prin experiență și descoperire. Astfel, activitățile de explorare a naturii nevii nu urmăresc doar acumularea unor informații, ci și dezvoltarea capacității copilului de a observa, compara, descrie și formula concluzii simple. Contactul direct cu mediul natural contribuie, de asemenea, la formarea respectului și a responsabilității față de natură.

Particularitățile dezvoltării cognitive ale preșcolarilor în explorarea naturii

Vârsta preșcolară reprezintă o perioadă importantă pentru dezvoltarea proceselor cognitive, precum percepția, memoria, gândirea și imaginația. Copilul manifestă o curiozitate naturală față de fenomenele din jur și dorește să descopere cauzele și caracteristicile acestora. Gândirea preșcolarului are un caracter predominant intuitiv și concret, fiind strâns legată de experiențele directe. De aceea, învățarea se realizează cu eficiență atunci când copilul are posibilitatea să observe, să atingă, să manipuleze și să experimenteze diferite obiecte și materiale.

L. S. Vygotsky evidențiază rolul interacțiunii sociale și al sprijinului adultului în dezvoltarea intelectuală a copilului. În acest context, educatorul are responsabilitatea de a organiza situații de învățare, de a pune întrebări stimulative și de a ghida copilul în procesul de descoperire.

Activitățile de explorare a naturii contribuie la dezvoltarea gândirii logice, la identificarea asemănărilor și deosebirilor dintre obiecte și la stabilirea unor relații simple de tip cauză-efect. Prin observarea fenomenelor naturale și discutarea rezultatelor, copiii își îmbogățesc vocabularul și își dezvoltă capacitatea de exprimare.

Activitățile experiențiale – metodă de familiarizare cu natura nevie

Activitățile experiențiale reprezintă o modalitate eficientă de învățare în educația timpurie, deoarece valorifică experiența directă a copilului și dorința acestuia de a explora și descoperi. Acestea presupun experimentarea obiectelor și fenomenelor din mediul înconjurător. Un rol important îl au metodele de explorare directă, în special observația și experimentul simplu. Prin observație, copiii urmăresc intenționat caracteristicile și schimbările unor elemente naturale. Prin experiment, aceștia pot descoperi proprietăți și relații dintre fenomene, într-un mod accesibil vârstei lor.

De exemplu, experimentele cu apă permit observarea fenomenelor de plutire și scufundare, a topirii gheții sau a evaporării. Explorarea aerului poate fi realizată prin observarea mișcării unor obiecte ușoare, iar activitățile cu sol și nisip oferă posibilitatea identificării diferențelor de textură și umiditate. Activitățile experiențiale pot fi completate prin metode de explorare indirectă, precum modelarea obiectuală, schematică și grafică. Acestea facilitează înțelegerea unor fenomene și procese care nu pot fi observate întotdeauna în mod direct. Pentru organizarea eficientă a acestor activități, educatorul trebuie să țină cont de particularitățile de vârstă ale copiilor, să pregătească materialele necesare, să ofere instrucțiuni clare și să asigure desfășurarea experimentelor în condiții adecvate.

De asemenea, este important ca fiecare activitate să fie urmată de analiza rezultatelor și formularea unor concluzii simple împreună cu copiii. Prin implicarea activă în explorare și experimentare, copilul nu este doar receptor de informații, ci devine participant la propriul proces de învățare. Așa activitățile experiențiale stimulează curiozitatea, dezvoltă spiritul investigativ și contribuie la formarea primelor reprezentări științifice despre natura nevie.

Familiarizarea preșcolarilor cu natura nevie constituie un demers educațional important pentru dezvoltarea cognitivă și formarea unei atitudini responsabile față de mediul înconjurător. Iar activitățile experiențiale oferă copiilor posibilitatea de a învăța prin explorare, observare și experimentare directă, facilitând înțelegerea proprietăților și transformărilor elementelor naturale. Prin organizarea sistematică a unor asemenea activități, educatorul stimulează curiozitatea, gândirea logică și capacitatea de investigare a copiilor, contribuind la formarea unei baze solide pentru cunoașterea ulterioară a mediului înconjurător.

„Toamnă de aur” – bucuria anotimpului sărbătorit împreună!

O atmosferă de poveste, plină de culoare, voie bună și emoții frumoase a prins viață la Grădinița din satul Pleșeni, Cantemir, în cadrul activității cu genericul „Toamnă de aur”. Evenimentul a reunit copii, părinți și educatori, care au transformat această zi într-o adevărată sărbătoare a unui anotimp de o manifestare feerică.

Prin cântece, momente artistice și implicare creativă, cei mici au adus în prim-plan frumusețea și bogăția toamnei, demonstrând că bucuria este și mai mare atunci când este împărtășită. Ideea organizării acestei activități i-a aparținut Elenei Arseni, managerul instituției, care a contribuit la realizarea unui eveniment deosebit, menit să apropie familia de grădiniță și să încurajeze colaborarea dintre părinți, copii și cadrele didactice.

„Toamnă de aur” a fost mai mult decât o activitate festivă dedicată tradițional anotimpului recoltei. A fost o lecție despre prietenie, creativitate, recunoștință și bucuria de a fi împreună.

Lucia BOLOCAN,
coordonator muzical

Apariții editoriale

Satul meu cel drag de lângă Prut...

Este un adevăr incontestabil: nimeni dintre noi nu poate da uitării frumoasele amintiri din anii copilăriei, mai ales cele ce evocă universul fascinant al satului. Or, copilăria la țară a avut dintotdeauna farmecul și parfumul ei. Încă de mici, copiii erau învățați și deprinși cu munca, atât în gospodăria casei, cât și pe câmp. Copiii de 6-7 ani, în zilele călduroase de vară făceau aprovizionarea celor ce munceau cu apă rece adusă cu ulciorul de lut ars de la fântână, cișmea sau izvorul săltăreț, mai ales în timpul secerișului sau când se cosea și strângea fânul. Tot ei aveau ziua întreagă grija boboceilor de rațe sau gâște, îi însoțeau pe bătrâni la pășunatul vitelor pe câmp, fiind îndrumați de cei vârstnici, ca mai târziu, când mai adăugau ceva anișori, să facă singuri acest lucru. În perioadele de răgaz la păzitul animalelor, bătrânii le destăinuiau copiilor întâmplări din viață, le povesteau amintiri din copilărie, le spuneau povești cu Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana, Harap Alb, Păcală și Tândală, Gruia lui Novac, Punguța cu doi bani, trezindu-le interesul pentru literatura populară. Uneori le cântau la fluier, caval, alte instrumente. Desculți, cu picioarele goale, copiii alergau prin spini, mărăcini, ciulini, pietre, făcându-și datoria la păzitul animalelor.

De cum se topea omătul de pe dealuri și văgăuni, făcând loc ierbii și florilor de primăvară, și până toamna, când mergeam la școală, îmi amintesc că nu mai puneam în picioare niciun fel de încălțăminte. Ni se îngroșa pielea de pe talpa picioarelor, de nu mai intrau în ea nici spinii și nici chiar acul de albină. Iarna tot copiii erau aceia care aduceau în casă lemnele despicate de adulți și le așezau lângă sobă; tot ei aveau grijă să dea fân la oițe, să aștearnă paie curate în cușca porcului, să curețe zăpada din curte, să dea apă la vitele din grajduri. Iar în iernile cu zăpezi și geruri mari, cu acceptul părinților, mergeau la săniuș, la patinat pe gheața lacului. Așa era viața copiilor din localitățile moldovenești, inclusiv în satul Brînza de pe malul Prutului, de prin părțile Cahului, în jos spre gura Dunării.

Protagonistul noii cărți a prolificului publicist din Cantemir, Ion Domenco, întitulată „Brînza, satul meu din plămădiri cerești", este Leonid Catera, inginer-tehnolog, născut la 12 martie 1962, persoana care a deținut funcția de primar al localității din 2007 până în 2023. În toată această perioadă

a reușit să îndreptățească încrederea electoratului, fiind ales, cu majoritatea covârșitoare a sătenilor cu drept de vot, și la scrutinele următoare. În intervalul 2019-2023, autoritatea publică locală a reușit să implementeze un șir de proiecte comunitare în beneficiul sătenilor, altele fiind în derulare sau elaborate și prezentate pentru a fi aprobate spre finanțare. Este, indiscutabil, o personalitate distinsă din această localitate de pe malul Prutului, un om de omenie, care a avut patru mandate de primar, perioadă în care comunitatea s-a bucurat de o reală îmbunătățire a vieții, de proiecte comunitare de anvergură în domeniul social. În acești ani, sătenii au beneficiat de un real restart al infrastructurii rurale. Întreaga biografie, povestea vieții și activității de muncă a lui Leonid Catera o găsiți în această carte, pe care vă îndemn să o cunoașteți.

Cu sinceritatea și modestia ce-l caracterizează, protagonistul cărții, Leonid Catera, se destăinuie cititorilor: *„De bună seamă, noțiunea „acasă", în mod fericit și firesc pentru orice copil, poate fi exprimată, cu mici deosebiri, la fel de fiecare dintre noi: casa părintească, părinții, frații și surorile, bunicii, rudele, vecinii și sătenii, neuitata uliță a satului, balta Prutului, prietenii și colegii, dascălii școlii... Adică, pentru mine acasă este locul unde am văzut lumina zilei, am urmărit, curios, dricul amiezii, apusul Soarelui, luminițele puzderiei de stele de pe bolta cerului înalt, efigia Lunii în fapt de seară târzie; vatra casei, cotlonul și cuptorul, care ne hrănea cu cei mai puhavi colăcei și cele mai gustoase plăcinte; acasă este locul unde am primit primele sfaturi și lecții de la părinți și bunici – despre dragoste, credință și cumsecădenie, omenie și onestitate; am trăit bucuria de a dărui și a primi daruri, de a împărți bucuriile și necazurile, a întinde o mână de ajutor celui aflat*

în situații nefericite; locul unde am învățat să urmez pildele, exemplul părinților și dascălilor scumpi, care ne-au susținut și îndrumat în făurirea primelor visuri... Desigur, atunci când a venit timpul „să ne luăm zborul" din cuibul părintesc, semnificația frazei „dor de acasă" s-a manifestat și mai pregnant, acel sentiment a devenit și mai puternic, amplificându-se și aprofundându-se... Dorul de acasă continue să ne domine, chemându-ne, imaginar, spre vatra casei părintești, spre anii copilăriei, spre cele mai fascinante, irepetabile clipe de visuri și dorințe, spre tot ce ne-a rămas pentru totdeauna în inimă și în suflet, acolo

unde își au începutul cărările vieții, unde și când a fost pusă temelia viitoarelor cuiburi părintești...

Da, mi-e dor să o mai văd pe mama la războiul de țesut, să-l admir pe tata mereu în frământul și tumultul vieții de la sat... Mi-e dor să îi mai ascult pe tata și bunicul dându-mi sfaturi sau depănând povestiri din alte vremuri, pe surorile Maria și Lidia, fratele Alexandru... Mi-e dor de timpul când se întorceau părinții de la muncile câmpului, zâmbindu-ne mulțumiți că suntem bine, sănătoși și scoteau din traista lor „daruri" felurite: fructe, alune de pădure, fragi, zmeură... Și de câte altele îmi este tare dor! Și când mi-e dor, murmur romanța pe care o cânta tata, sau îmbrac cojocul bunicului, sau încerc să pregătesc o mâncare așa cum o făcea mama, atât de gustoasă și niciodată cu același gust".

Dorul de acasă ne face să perpetuăm tradițiile, să ne transmitem limba, cultura, jocul și cântecul. Fiind de felul meu optimist, consider că devenim fericiți și împliniți atunci când suntem sănătoși, când ne mulțumim cu ceea ce avem, când încetăm să ne tânguim, să plângem și să ne certăm fără rost. Cu atât mai mult noi, originari din localitățile din sud..., care au dat țării un număr impresionant de personalități marcante. Probabil, nu toată lumea știe că la dezvoltarea economiei, culturii și învățământului fostului județ Cahul a contribuit și B. P. Hasdeu (1836-1907), lingvist, istoric, fondator al Gimnaziului de fete din Cahul. Originari din părțile Cahulului au fost și membrii Sfatului Țării: Chiril Sbierea și Gheorghe Mare. Faima meleagurilor sudice au dus-o în lume oameni de știință și cultură: Eugen Grebenicov, savant cu renume mondial, profesorii Vitalie Marin, Nicolae Nastase, Nicolae Vulpe, renumitul lingvist Anatol Eremia, cunoscut pentru contribuțiile sale semnificative în domeniul lingvisticii și al onomasticii, poetul Gheorghe Vodă, scenarist și regizor (prieten de copilărie al lui Mircea Catera, ca și mulți din cei nominalizați - n.n.), *Ion Bostan, doctor în științe tehnice, academician, Nicolae Mătcaș, lingvist, doctor în filologie, profesor universitar, Nicolae Sulac, legenda cântecului popular, Artist al Poporului, dansatorii Spiridon Mocanu, Ion Furnică, ambii Artiști ai Poporului din R. Moldova, Nicolae Botgros, conducătorul orchestrei de muzică populară „Lăutarii", frații-muzicieni Vitalie și Vasile Advahov, interpreții Ioana Căpraru, Larisa Arseni, Maria Sarabaș, Gabriel Nebunu, Stela Botez, maestrul în artă Pavel Popa, violonistul Veaceslav Bârcă, coregraful Ion Arabadji și mulți mulți alții".*

În cartea „Brînza, satul meu din plămădiri cerești" găsim pagini inedite din istoria localității, destăinuiri ale protagonistului despre personalitățile distincte de acolo, felul cum sunt onorați și cinstiți înaintașii, aceasta fiind și o expresie a demnității localnicilor, oameni „dintr-o bucată", cu verticalitate, patrioți ai plaiului, care au demonstrat în repetate rânduri că sunt gata pentru o colaborare rodnică, de durată, cu frații de dincolo de Prut. Dincolo de aparențe, Leonid Catera a rămas fidel crezului său de a face tot ce îi stă în putere pentru prosperarea satului, repetând mereu că „chiar și cel mai lung drum începe cu primul pas". Acest crez l-a moștenit de la părinți și bunei, de la sătenii vrednici gospodari. După ce face studii în domeniul vinificației, își consacră cei mai frumoși ani muncii în această sferă, dând dovadă de abnegație și dăruire de sine. Iar atunci când și-a asumat responsabilitatea de primar, depune eforturi susținute de a îmbunătăți viața consătenilor și a crea condiții pentru buna desfășurare a procesului educațional. Nu în zadar, academicianul Ion Bostan, originar din Brînza, a spus că „Leonid Catera este unul din cei mai buni primari pe care i-a avut vreodată satul". Mai mult, activând o anumită perioadă ca director al Agenției Regionale de Mediu Cahul, a punctat cele mai grave probleme de mediu din sudul țării, soluționarea cărora nu mai suferă amânare.

În finalul cărții „Brînza, satul meu din plămădiri cerești", cititorilor li se oferă posibilitatea de a-și aminti de marele nostru Poet Național, Grigore Vieru, un ideal al protagonistului cărții, care l-a cunoscut, citit și admirat pe distinsul înaintaș, scriitorul care este, pe bună dreptate, un „român în slujba Unirii". Vom mai adăuga că volumul este bine structurat, textul fiind însoțit de poze alese, selecte, „condimentat" cu frumoase și reușite poezii ale autorului Ion Domenco.

Ion GHELEȚCHI,
dr. în istorie, conf. univ.,
Centrul Universitar
„B. P. Hasdeu" din Cahul

Jocurile Olimpice de Tineret de la Dakar: 3 medalii de bronz pentru Team Moldova

Trei sportivi moldoveni s-au învrednicit de distincții de bronz la Jocurile Olimpice de Tineret de la Dakar (Senegal), ediția a IV-a desfășurându-se timp de două săptămâni la mijloc de noiembrie curent. Republica Moldova a participat cu 9 sportivi (5 băieți și 4 fete), care au concurat la 7 discipline: atletism, box, înot, judo, lupte, scrimă și taekwondo.

Cele trei medalii pentru Team Moldova au fost obținute de Alexandra Chiron (judo, în categoria de greutate de 52 kg), Dmitrii Balagula (taekwondo, 48 kg) și Vladimir Culiș (atletism, aruncarea suliței). De asemenea, pentru țara noastră au evoluat Sanda Dubolari (scrimă), Cătălin Mustea (box), Artiom Cacean și Ana Răchițeanu (ambii la lupte pe plajă), Maria Corlăteanu și Chiril Certicovțev (ambii la înot). De remarcat că Alexandra Chiron și Chiril Certicovțev au purtat drapelul de stat la ceremonia de deschidere, iar Cătălin Mustea – la cea de închidere.

Strălucire de bronz

Să revenim însă la evoluția medaliaților noștri. Prima a intrat în concurs Alexandra Chiron, discipola antrenorului naționalei feminine de judo, Igor Neagu. Ea a trecut de Miriam Nsame Mbongo (Camerun) și Aminatou Boubacar (Niger), ca în semifinale să cedeze în duelul cu portugheza Sofia Gaspar, medaliată cu bronz la Mondialele de cadeți din 2026. În finala mică, conaționala noastră a învins-o pe atleta din Gambia, Alima Jobe.

În continuare, Dmitri Balagula, luptător de taekwondo, a cucerit distincția de bronz chiar în ziua în care a împlinit 16 ani. Elevul lui Dmitri Tarcencov l-a surclasat în sferturi pe Sifen Gashaw, reprezentantul Etiopiei, iar în semifinalele a pierdut în fața egipteanului Hassan Youssef.

La aruncarea suliței, Vladimir Culiș s-a învrednicit de bronz cu un nou record personal: 67,43 metri, el fiind antrenat de Irina Culiș. Pe primele două trepte ale podiumului de premiere au urcat, în ordine, Marko Kaethler (Paraguay, 73,49 m) și Andres Graciano (Columbia, 71,72 m).

Evoluții meritorii

Pentru medalii au luptat și alți sportivi moldoveni. Scrimera Sanda Dubolari și boxerul Cătălin Mustea s-au oprit în sferturile de finală. Sanda i-a cedat polonezei Danuta Tym, în fața căreia mai întâi s-a impus în faza grupelor. La Dakar, ea a reușit să le învingă și pe Bowie Wang, din Noua Zeelandă (de două ori), și pe Nur Radzuan, atletă din Malaysia.

O evoluție bună a avut-o și înotătoarea Maria Corlăteanu, care a acces în finală și s-a clasat pe locul 8 pe distanța de 50 metri stil liber. Eleva lui Sergiu Postică a înregistrat rezultatul 26,67 sec. Maria a fost la doar 2 sutimi de secundă de calificarea în finală și în proba de 100 m stil liber, cu timpul de 58.27 sec. Un alt înotător moldovean, Chiril Certicovțev a ocupat locul 17 la 50 m spate cu rezultatul 28,13 sec., locul 21 la 100 m spate (1:02.13 min.) și locul 22 la 200 m stil liber (1:57.95).

Alți doi compatrioți de-ai noștri au evoluat în proba de lupte pe plajă. Ana Răchițeanu a susținut trei meciuri în categoria 65 kg, obținând o victorie în fața franțuzoaicei Olivia Sandin și înregistrând două înfrângeri în confruntările cu Iryna Buhtina (Ucraina) și Malak Abdelgalil (Egipt). La rândul său, Artiom Cacean (90 kg) a câștigat în fața reprezentantului Marocului, Nour Ghannam, după care a pierdut două partide: cu Elgun Karimpi (Azerbaidjan) și cu De Sousa Beserra (Brazilia).

Dakar 2026 reprezintă prima competiție sportivă olimpică organizată pe continentul african. Evenimentul a reunit peste 2.600 de tineri sportivi ce fac parte din 204 comitete olimpice naționale, plus echipa olimpică de tineret a refugiaților. Per total, 99 de țări au obținut medalii la Jocurile Olimpice de Tineret desfășurate în capitala Senegalului. În clasamentul general, R. Moldova s-a situat pe locul 82. China a dominat autoritar, cu 18 distincții de aur, 8 de argint și 7 de bronz, urmată de Japonia (11-8-9).

Iulian BOGATU

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” a găzduit Cupa Unirii la oină

Sportivi din România și R. Moldova au participat la Cupa Unirii la oină, o competiție găzduită de Complexul Sportiv al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. În calitate de oaspeți de onoare la evenimentul ce a purtat genericul „Sport. Prietenie. Unitate!”, au fost prezenți Majestatea Sa Margareta, Custodele Coroanei Române și șeful Casei Regale a României, și Alteța Sa Regală Principele Radu al României.

Concursurile s-au desfășurat sub sloganul „Împreună prin sport, pentru o Românie și o Moldovă mai Unite!”, reunind loturile naționale de seniori și tineret din Țară și din Basarabia. Astfel a continuat seria întâlnirilor sportive dintre cele două echipe, după turneul din luna septembrie curent de pe Stadionul Cotroceni din București.

De asemenea, la competiții au fost prezenți: Nicolae Dobre, președintele Federației Române de Oină; Vasile Onică, președintele Federației de Oină a Republicii Moldova; Cristian Jardan, secretarul de stat al Ministerului Educației și Cercetării; Eugen Draganov, director executiv al Academiei Olimpice din Moldova, proaspăt ales în calitate de membru al Comitetului Executiv al Academiilor Olimpice Europene ș.a.

În cadrul evenimentului, Principele Radu a transmis un mesaj de susținere pentru sportul național, referindu-se la cooperarea dintre cele două federații. După care, Alteța Sa Regală a intrat în posesia unui trofeu omagial oferit din partea organizatorilor. Atmosfera festivă a fost întregită de intonarea Imnurilor de Stat de către corul de la

Liceul Teoretic „Iulia Hasdeu”, de dansul tradițional „Hora fetelor” al ansamblului de la Liceul Teoretic „Mihai Viteazul” (instituții de învățământ din Chișinău), precum și de cântecul „Basarabia”, interpretat de Valeriu Râșniță.

După savurarea de către publicul spectator a momentelor festive, Alteța Sa Regală Principele Radu a dat startul simbolic al partidei senioarelor, prin aruncarea bastonului pentru tragerea la sorți, ca ulterior să se deruleze și meciul seniorilor. Este de menționat că Federația Română de Oină se află sub Înaltul Patronaj al Majestății Sale Margareta, Custodele Coroanei Române.

ANUNȚ

Primăria comunei Alexăndrești, Râșcani, anunță prelungirea termenului de depunere a dosarelor pentru concursul de ocupare a funcției vacante de **director** al Instituției de Educație Timpurie Grădinița „Alexandrina”.

Termenul-limită de depunere a dosarelor: 17 decembrie a.c., ora 16:30.

Locul depunerii dosarelor: Primăria com. Alexăndrești.

Persoana de contact: Nina Morari.

Univers Pedagogic pro

Chișinău, MD 2059, str. Doina, nr. 104, et. 2
E-mail: universs2@mail.ru, univers.pedagogic@gmail.com
Tipar: ÎSFEP „Tipografia Centrală". Tiraj: 469 ex. Comanda nr. 3705.

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

REDACTOR-ȘEF ▸ Oxana Parașciuc
REDACTOR PRINCIPAL ▸ Iulian Bogatu
REPORTER ▸ Silvia Țurcan
CORECTOR ▸ Elvira Țâganaș-Pântea
MACHETATOR ▸ Iurie Babii

Redacția nu corespondează cu autorii, nu recenzează și nu restituie materialele necomandate.
Preluarea articolelor și pozelor este posibilă doar cu acordul prealabil al redacției.

INDICE DE ABONARE LA:
„Poșta Moldovei” – PM21741
„Moldpresa Grup” SRL
Abonare online: https://services.posta.md/abonarea2022#/publication/264